

ACC. N:R M. 14389:1-3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Halland* Upptecknare: *John E. Carlsson, Halmstad*
Härad: *Tonnersjö* Berättare: " " " "
Socken: *Inöstarp* Berättarens yrke: *lantbr. och traktäckare*
Uppteckningsår: *1955* Född år *1887* i *Inöstarp*

*Andrade varor vid landsbygdsnämndens mat-
brödförsörjning. s. 1-3.*

LUF 92

ÄNDRADE VANOR VID LANDSBYGDSHEMMENS MATBRÖDFÖRSÖRJNING

Denna frågelistan gäller fäderneärvda traditioners försvinnande och nyheters införande ifråga om matbrödförsörjningen i landsbygds- hemmen. Närmast gäller det att taga reda på när man slutade baka hemma i de stora, murade bakugnarna, här nedan kallade murugnar, och hur man sedan skaffat matbröd. Synnerligen önskvärt är att de olika sagesmännens uppgifter i varje enskilt fall så noga som möjligt lokaliserar till tid och social miljö.

Bakas numera i murugn?

Bakar folk på Er ort fortfarande matbröd i den murade bakugnen?

Sker murugnsbakningen bland några särskilda befolknings- eller yrkesgrupper, t.ex. bland bönder, på herrgårdarna, i prästgården, hos handlaren, bland lantarbetarna eller andra arbetare?

Händer det att man bakar en del bröd i murugnen medan annat bakas i köksspisugnen eller köpes från bagare och handlare?

Förekommer det att man bakar i murugnen vid vissa tillfällen, t.ex. vid julen, medan man köper brödet i vanliga fall?

I de fall murugnsbak förekommer, sker detta på exakt samma sätt som man har berättat, att det skedde förr? Eller har bakkingsproceduren förändrats med tiden? På vilket sätt? När?

Då murugnsbakningen upphört.

Ungefär när slutade man baka hemma i murugnen, vilket år, vilket årtionde?

Var det några särskilda befolknings- eller yrkesgrupper som

först slutade baka matbröd i murugnen? Eller något enskilt hushåll, som sedan togs till förebild? Var detta i så fall en familj som intog någon särställning? Inflyttad?

Varför slutade man baka i murugnen? Skedde detta i samband med att yrkesbagare började köra omkring med bröd till kunderna? Vilka bagare gör detta på Er ort och sedan hur länge? Finns det andelsbageri i trakten? Hur gammalt är detta? Vilka köper bröd där?

Slutade folk baka hemma för att i stället köpa bröd hos handlaren eller i bageributiker? Hur länge har det varit vanligt att köpa matbrödet hos dessa? Vilka gör det mest?

Upphörde murugnsbakningen helt när folk fick järnspisar och började baka i spisugnen?

Vilka sorters matbröd brukar man baka i spisugnen?

Har det varit vanligt att äldre människor lovordat det grova, murugnsbakade matbrödet och att man slutat baka sådant exempelvis när de gamla gått bort?

Har folks ändrade smakvanor haft något att skaffa med murugnsbakningens upphörande, t.ex. så att man tyckte det hembakade matbrödet var för grovt och blev för gammalt och i stället ville ha finare och färskare köpbröd?

Har svårigheten att få hjälp med bakningen, d.v.s. bristen på arbetskraft på landet, bidragit till att murugnsbakningen upphört?

Har de ändrade vanorna ifråga om matbrödförsörjningen något samband med kosthållet i övrigt? Äter man mindre bröd nu än förr?

Har högkonjunkturer eller andra ekonomiska faktorer påverkat brödförsörjningssederna, t.ex. så att större tillgångar på kontanter fått folk att övergå till köpbröd? Vid vilka olika tillfällen under årens lopp har detta skett? Har kristider medfört att man övergått till hemmabakning i kökspis eller murugn?

Är det vanligt att folk lämnar mjöl till bagare eller andelsbageri och får bröd bakat av mjölet? På vilka villkor? Hur länge har den seden varit rådande? Vilka var det som först började?

Har den murade ugnen rivits?

Är det vanligt att folk som slutat baka i murugnen har denna stående kvar utan att användas?

Om ugnen rivits, ungefär när skedde detta?

Har det funnits några särskilda tidpunkter, då man mera allmänt rivit sina gamla bakugnar? Har detta skett i samband med annan restaurering av bostäderna och modernisering av köken?

Har det varit vanligt att ugnarna stått oanvända en längre tid för att sedan rivas, exempelvis när de gamla lämnat gården eller huset i händerna på yngre folk?

Vad använde man murugnens plats till sedan ugnen rivits?

Förekom det, medan man ännu bakade hemma i murugnen, att de äldsta ugnarna revs och ersattes med nya? När skedde detta?

Brukade man placera de nymurade ugnarna i köket, i brygg-
huset, i något annat uthus?

Lät man göra de nya ugnarna av samma storlek och modell som de äldre?

Mars 1953.

- 1) Ja.
- 2) En del bänder bakas i murungnan, på havgårdar och av arbetare bakas nog i elefabriska ungnar eller brödspisar fortfarande.
- 3) Fluvudelen av smårödet köpes hos handlande, eller bringbärande bagar eller brödbil.
- 4) I mycket enstaka fall, till Fulen annars köpes brödet.
- 5) Ja, nej.
Då murungbäckningen upphört.
- 6) Bäckning i ungnar upphörde i stor utsträckning 1914 och de närmaste åren därefter.
- 7) Det var ju i första hand landskyggedens folk som slutade baka i ungnarna. Nej, Ja, t. exp. nybyggda hus, som vid ären av första världskriget ej byggde några murade ungnar.
- 8) Hembakningen kunde ej underställas då mjölnasarna var så liten, att det ej lina sig att baka av den i ungnen. sedan blev mjölet så uppköladat och dåligt, att det ej gick att baka av det i ungnar uti på landskyggeden.

- 8/ Och i stor utsträckning bakes brödet hos hemlande eller från större bageri. Ökningen 1925 hörgårde nybakt bageri att baka från längre avstånd från bageriet. Från 1925 har Alex Anderssons bageri varit här & till 3 mils radie fr. Halmstad, Wej, ett Andersbageri och en Interimstyrelse är verksam över hela Hallanda, men något produktivt resultat har det ej blivit än.
- 9/ Dels av båda världskrigen lilla och dåligt bagerade brödsid, dels av beträvning, och ett mera välbakt bröd, i allmänhet sedan 1925, nästan alla, som ska 9/10 av det konsumeras bröd bakes hos bageri hem.
- 10/ Nej. Hel eller halv fint bröd.
- 11/ Äldre människor tyckte bäst om hembakt grovt bröd tyckte att bageribrödet var för ordrygt, eller som ska för gott. Ofta när ungdommen tog hand om kakningen
- 12/ Ja! Ja, ett färskt bröd är tidens lösen
- 13/ Nej, knappast, men utelutet är det ej.
- 14/ Ja, folk äter betydligt mindre bröd nu än förre.

15/ Ja, så klart, delvis kanske, om samtidigt är symmetriskt
 Nej, helt så klart endast närvaringsperioderna.
 Nej!

Har du omväxade ungdomen rivits.

16/ Ja, och nej. De flesta ungdomar i bostadshuset har rivits
 bort, för att ge plats, i bygghus fins fortfarande
 ungdomar, i den första fall i samband med moderni-
 sering av bostadshuset, Ja i uthus eller bygghus.
 I bostadshuset blev ju kören större och mera parat-
 tiska.

Nej, knappast under de rista 60 åren,
 I bygghusen, eller i kören under bostadshuset
 I de fall där nya ungdomar rivades blev det av ungdoms-
 tigen, då däremot äldre ungdomar rivades i regel
 av grästen